

بررسی و تحلیل تاب‌آوری آمریکا، اسرائیل و ایران در جنگ

جنگ تحمیلی رمضان از دیدگاه اندیشکده حکمرانی و قانونگذاری استان خراسان رضوی

چکیده

این مقاله با هدف تحلیل تاب‌آوری طرف‌های درگیری در منطقه خلیج فارس - با تمرکز بر رویکرد جنگ نامتقارن - تدوین شده است. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و استفاده از منابع ثانویه معتبر (گزارش‌های رسانه‌ای معتبر، بیانیه‌های رسمی، تحلیل‌های خبرگزاری‌های مستقل) به‌کار گرفته شده است. یافته‌ها نشان می‌دهند که آمریکا، با وجود برتری نظامی کلاسیک، در مدیریت جنگ‌های فرسایشی و تاب‌آوری اجتماعی-اقتصادی در برابر تهدیدات نامتقارن و دیگر راهبردهای جنگی ایران با چالش‌هایی مواجه است. ایران نیز بر توانایی‌های نامتقارن، ساختار تولید دفاعی پراکنده و انسجام اجتماعی در شرایط بحران تکیه کرده است - اما پایداری این تاب‌آوری در بلندمدت به عوامل داخلی و خارجی متعدد بستگی دارد که مهم‌ترین آن تاب‌آوری اجتماعی و توان بسیج مردمی و نگاهداری آنان در صحنه است.

مقدمه

جنگ‌های مدرن، به‌ویژه در مناطق بحرانی، نه تنها به توانایی‌های نظامی محدود می‌شوند، بلکه به تاب‌آوری چندبعدی طرفین - شامل توانایی در برابر فشارهای اقتصادی، انرژی، حقوق بشری و اجتماعی-وابسته هستند. امروزه «تاب‌آوری» به‌عنوان «ظرفیت سیستم برای مقاومت، سازگاری و بازگشت به تعادل پس از تنش‌های شدید» تعریف می‌شود و از همین منظر از مقوله «تک مؤلفه‌ای» به مقوله‌ای دارای «مؤلفه‌های متعدد» تبدیل شده است. با توجه به ماهیت درگیری‌های منطقه‌ای و محدودیت دسترسی به داده‌های عملیاتی،

جنگ، باید مؤلفه‌های زیر مورد بررسی قرار گیرد:

- تاب‌آوری نظامی
- تاب‌آوری اقتصادی
- تاب‌آوری انرژی
- تاب‌آوری حقوق بشری
- و تاب‌آوری اجتماعی

۱. تاب‌آوری نظامی: آمریکا از قدرت نظامی کلاسیک و متعارف بی‌چون و چرا با تسلط کامل هوایی، اطلاعاتی، دریایی و فضایی برخوردار است. شبکه گسترده پایگاه‌های جهانی و متحدان نظامی، قابلیت تولید و عرضه انبوه تسلیحات پیشرفته و برتری در فناوری‌های سایبری و فضایی، تاب‌آوری رزمی آن را در درگیری‌های کلاسیک بسیار بالا نگه می‌دارد. با این حال، براساس تجربیات گذشته، آمریکا در مدیریت جنگ‌های نامتقارن، مقابله با گروه‌های پراکنده و کنترل و تثبیت مناطق وسیع پس از درگیری اولیه، کارایی و تاب‌آوری کمتری نشان داده است که نمونه بارز آن را در

این تحقیق براساس منابع ثانویه و ادعاهای رسمی طرفین با تأکید بر تحلیل روش‌شناختی و اجتناب از ادعاهای غیرتأییدشده انجام شده است و بنا دارد با تحلیل واقع‌بینانه تاب‌آوری طرف‌های درگیری را برآورد نماید.

سنجش مؤلفه‌های تاب‌آوری آمریکایی‌ها و صهیونیست‌ها برای ادامه جنگ

برای سنجش تاب‌آوری طرف آمریکایی- صهیونیستی برای ادامه

جنگ علیه مقاومت یمن دیدیم. هزینه‌های سرسام‌آور حفظ حضور نظامی گسترده در بلندمدت نیز از چالش‌های آمریکاست. در حوزه تاب‌آوری نظامی فرماندهان آمریکایی اعتراف کرده‌اند که ایران ماهانه صد موشک بالستیک می‌سازد ولی آمریکا هر ما ۶ یا ۷ موشک «سیستم دفاع هوایی تاد» تولید می‌کند و هنوز جنگ به هفته اول نرسیده است که خبرهای کمبود مهمات بگوش می‌رسد و موشک‌های پاتریوت و تام‌هاوک آنان در حال ته کشیدن است و ناوهایشان برای مصون ماندن از حملات ایران مجبور شدند باز هم عقب‌تر بروند و تمام پایگاه‌های آنان در منطقه حتی در شرق اروپا تحت حملات بی امان ایران است و حالا سخن از کمک پایگاه‌های فرانسوی‌ها و انگلیسی به آمریکاست.

۲. تاب‌آوری اقتصادی: در حوزه تاب‌آوری اقتصادی، نه تنها هزینه‌های سنگین جنگ و موشک‌های رهگیر و دفاعی، که آمریکا باید هزینه فروپاشی اقتصاد منطقه و از دست رفتن منابع و منافع اقتصادی آنان در خلیج فارس را نیز لحاظ کند. بورس‌های آمریکا و آسیای شرقی و کشورهای عربی فرو ریخته و رقم عجیب و سرسام‌آور دو تریلیون دلار ضرر را اعلام کرده‌اند. همچنین ایران توانسته است با سرنگون کردن حدود ۴۰ فروند پهپاد پیشرفته بیش از ۲ میلیارد دلار ضرر به آمریکا وارد کند. ایران با ارسال پهپادهای ۲۰ هزار دلاری، گاه سبب می‌شود که چندین موشک چند میلیون دلاری برای رهگیری آن شلیک شود و روزانه آمریکایی‌ها حدود یک میلیارد دلار هزینه جنگ جاری را تحمل می‌کنند.

۳. تاب‌آوری انرژی: زمانی که یک هفته از جنگ گذشته بود و قیمت نفت حدود ۳۰ دلار و قیمت گاز تا صد درصد و هزینه حمل و نقل سوخت نیز بیش از ۱۰۰ درصد افزایش یافته است و کشورهای منطقه به دلیل عدم امکان صادرات، تولید گاز و نفت خود را متوقف کرده‌اند و تاسیسات نفتی منطقه مورد هجوم قرار گرفته است و احتمالاً اگر چند روز دیگر جنگ ادامه پیدا کند، ایران، تاسیسات و مراکز تولید نفت و گاز منطقه و سکوهای نفتی و... را بیشتر

پیش از شروع جنگ، ایران می دانست مذاکرات فریب است و جنگ اجتناب ناپذیر

جنگ تحمیلی رمضان از دیدگاه اندیشکده حکمرانی و قانون گذاری استان خراسان رضوی

سمت شلیک موشک های نسل سه و چهار رفته است و فقط گاهی از آن ها برای اهداف خاص استفاده کرده ایم و هنوز زرادخانه قدیمی موشک های نسل یک و دو را استفاده می کنیم.

- اگر همان گونه که دشمن برآورد کرده است (که البته نادرست است) ما فقط چهار هزار موشک بالستیک داشته باشیم، شلیک همین میزان بالستیک بر منطقه و اراضی اشغالی و اهداف آمریکایی می تواند اسراییل و منطقه را به جهنم تبدیل کند و روزانه نیز توان تولید حداقل ده موشک بالستیک در ایران وجود دارد و خطوط تولید موشکی کشور شبانه روز در حال کار هستند و ایران تمام خطوط تولید دفاعی خود را در سراسر کشور گسترده و به شبکه مردمی سپرده است و تولید آن بر راهبرد «دفاع مردمی» استوار است.

- ایران هنوز بخش مهمی از توان نظامی خود را برای حملات راهبردی تر و روزهای سخت جنگ ذخیره کرده است و جنگ را با مدیریت کامل منابع و امکانات متعارف و قدیمی پیش می برد و اقدامات سخت نظامی را شروع نکرده است.

- استفاده از «راهبرد موزاییکی» و جنگ های نامتقارن که با دقت در تمام کشور بلوک بندی شده آن هم نه تنها در دفاع که در تاکتیک های هجومی، سبب شده است علی رغم شهادت فرماندهی کل قوا و فرماندهان ارشد، نیروهای مسلح ایران، بلافاصله با شروع جنگ و در کمترین زمان ممکن، حملات مؤثر طبق راهبرد «جنگ منطقه ای» را آغاز کنند که موجب اعجاب و شگفتی جهانیان قرار گرفت.

۲. تاب آوری اقتصادی ایران: اقتصاد ایران در سال های اخیر بر پایه خودکفایی نسبی در اقلام اساسی و سیاست «اقتصاد مقاومتی» با هدف کاهش آسیب پذیری پیش می رود. وابستگی بسیار اندک به بدهی خارجی و وجود منابع طبیعی غنی (نفت، گاز، معادن) از مزیت های آن محسوب می شود. به نظر می رسد پیش از شروع جنگ ایران می دانست که مذاکرات فریب است و جنگ نیز اجتناب ناپذیر؛ و دولت با حذف ارز ترجیحی و ذخیره سازی ارز برای روزهای مبادای کشور و

تاب آوری جمهوری اسلامی ایران:

۱. تاب آوری نظامی ایران: در حوزه نظامی ایران علی رغم ضعف در نیروی هوایی مدرن، ناوگان سطحی و زیر سطحی محدود و کمبود سامانه های راداری و پدافندی

پیشرفته در مقیاس کلان، در حوزه جنگ نامتقارن و ترکیبی (Hybrid Warfare) مهارت قابل توجهی دارد و از «عمق راهبردی» ناشی از جغرافیا و حضور در مناطق بحرانی خاورمیانه بهره می برد. توان موشکی بالستیک و کروز با بردهای مختلف، ناوگان گسترده پهپادی و ساختار غیرمتمرکز فرماندهی در نیروهای مسلح، موجب پایداری و انعطاف در عملیات طولانی مدت می شود. شبکه نیروهای مقاومت در عراق، لبنان، یمن و... توانایی پراکنده سازی خطر و ایجاد تهدید در چند جبهه را فراهم می کند.

تاب آوری نظامی هجومی ایران کاملاً برنامه ریزی شده است زیرا:

- در این جنگ تنها موشک بالستیک شلیک نمی کنیم و در حملات به منافع آمریکا، موشک های کروز و پهپادها حرف اول را می زنند و تمام منابع موشک های کروز و پهپادهای ما در جنگ قبلی هم دست نخورده باقی مانده و آسیب ندیده است.

- توان شلیک موشک های بالستیک ایران تاکنون به ندرت

که فاقد هدف روشن و حمایت عمومی گسترده هستند، به شدت کاهش می دهد. فرهنگ فردگرایی و اولویت منافع شخصی نیز در شرایط سخت می تواند به چالشی برای هیئت حاکمه آمریکا تبدیل شود و اتفاقاً ترامپ در این حوزه به

مورد حمله قرار می دهد. صادرات روزانه ۱۷ میلیون بشکه نفت و همچنین گاز از تنگه هرمز قطع شده است و حالا جهان نگران تامین انرژی خود است و اگر جنگ دو هفته دیگر ادامه پیدا کند، احتمالاً قیمت نفت به بالای ۱۵۰ دلار خواهد رسید.

۴. تاب آوری حقوقی و خصوصاً حقوق بشری: دشمن از همان روز اول، جنگ را به سمت حمله به مقامات سیاسی مذهبی و غیر نظامیان و مدارس و بیمارستان ها برد و علاوه بر خطای غیر قابل بخشش ترور رهبر شهید انقلاب، در همان روز اول جنگ، جنایتی غیر قابل بخشش کرد که تمام جهان و حتی برخی فرمانداران ایالتی آمریکا آن را نکوهش کردند و ۱۷۱ کودک را در یک مدرسه در میناب به شهادت رساندند و پس از جنگ نیز باید پاسخگوی آن باشند.

۵. تاب آوری اجتماعی و روانی: مردم آمریکا در حوزه تاب آوری اجتماعی و روانی طبق تجربه تاریخی، تحمل کمی برای تلفات انسانی و جنگ های طولانی مدت بدون دستیابی به پیروزی سریع و مشخص دارند به ویژه پس از تجربیات پرهزینه و بی ثمر در عراق و افغانستان. افکار عمومی و فشار رسانه های آزاد و متنوع تأثیر مستقیم و سریعی بر سیاستگذاران و کنگره دارد و این مسئله، تاب آوری آنان را در جنگ های فرسایشی جهان پدیده ای واقعی است.

شدت متهم است و موج حملات خبرنگاران و سیاسیون آمریکایی به ترامپ افزایش یافته و روزهای آینده با تظاهرات بیشتر و بزرگتری مواجه خواهند شد. با بالا رفتن تعداد کشته های نظامیان آمریکایی و رسیدن جنازه سربازان آمریکایی به خاک آمریکا، فشار بر دولت آمریکا نیز گسترش خواهد یافت و گروه های مخالف جنگ روز به روز قوت بیشتری می یابند. فضای اجتماعی داخل اراضی اشغالی فلسطین و به پناهگاه رفتن های مداوم و فشار موشک های ایرانی نیز آن قدر زیاد است که احتمال فروپاشی اجتماعی را افزایش داده است. تمام منطقه خلیج فارس نیز تحت بیشترین فشار نظامی هستند و دولت های بیشتری مانع از استفاده از پایگاه های نظامی داخل خاک خودشان توسط آمریکا شده اند. اگر جنگ ادامه پیدا کند، شیوع قحطی در منطقه خلیج فارس جدی است و اگر جنگ وارد ماه دوم و سوم شود، حتی گرانی غذا در تمام جهان پدیده ای واقعی است.

شهادت رهبر معظم انقلاب قدرت بسیج مردمی را بالا برده است.

جنگ تحمیلی رمضان از دیدگاه اندیشکده حکمرانی و قانونگذاری استان خراسان رضوی

منطقه، بدون درگیر شدن در نبرد کلاسیک خواهد بود.

تاب‌آوری در این درگیری، معیاری مطلق نیست، بلکه نسبی، پویا و وابسته به زمان است. آمریکا با برتری نظامی کلاسیک، در برابر تهدیدات نامتقارن و فشارهای اجتماعی-اقتصادی درازمدت، آسیب‌پذیری‌هایی دارد. ایران نیز با وجود توانایی‌های نامتقارن و انسجام اجتماعی در شرایط بحران، با چالش‌هایی مانند ناپایداری اقتصادی و گسست نسلی مواجه است. پایداری هر دو طرف در این درگیری، به میزان مدیریت تاب‌آوری چندبعدی - و نه تنها توان نظامی - بستگی دارد. شاید نتیجه نهایی چنین رویارویی، نه پیروزی قاطع یک طرف، بلکه رسیدن به یک «تعادل در بازدارندگی» و «فرسایش دوسویه» باشد. احتمالاً این وضعیت به بن‌بست استراتژیک و مذاکره برای یافتن یک توازن جدید منجر شود و شاید به حالتی منجر شود که هر دو طرف اعلام پیروزی کنند.

اما معادله نهایی را می‌توان این‌گونه خلاصه کرد: اگر ایران بتواند برای چند هفته مقاومت نماید و از تمام مزایای هجومی خود بتواند استفاده کند و مردم ایران نیز همان‌گونه که تا الان نیز نشان داده‌اند، پشتیبان نظام و نیروهای مسلح خود باشند، در نبرد فرسایشی و نامتقارن تاب‌آوری بیشتری نشان خواهد داد و قدرت کلاسیک نظامی آمریکا در این نبرد کارآیی نخواهد داشت و ایران از نگاه راهبردی پیروز میدان خواهد بود.

بی‌ثبات را ندارد و افکار عمومی و رقابت‌های داخلی، مقامات آمریکایی را تحت فشار شدید قرار خواهند داد.

در مقابل، ایران، با ترکیب هویت اجتماعی مبتنی بر مقاومت، «تاکتیک‌های نامتقارن» و «دفاع و هجوم موزاییکی هزینه‌زا» (استفاده از توان موشکی، پهپادی و نیروهای مقاومت) و تجربه تاریخی در مدیریت بحران و تحریم، می‌تواند در یک درگیری بلندمدت، تاب‌آوری عملیاتی و روانی بیشتری از خود نشان دهد. استراتژی ایران احتمالاً مبتنی بر افزایش هزینه‌های جنگ برای آمریکا و متحدانش در سطح

نیست. اما یک نکته اساسی در این میان حائز اهمیت است: شهادت رهبر انقلاب آیت الله خامنه‌ای آن هم در ماه مبارک رمضان، روز به روز در ایران قدرت بسیج مردم برای تاب‌آوری اجتماعی را بالا برده است و مردم هر روز نسبت به روز قبل تر با حدت و شدت بیشتری در خیابان‌ها حاضر می‌شوند و منتهی شدن این نمایش قدرت‌نمایی خیابانی به شب‌های قدر می‌تواند بسیج عمومی به نفع نظام را افزایش بدهد. علی‌رغم نگرانی برخی از نیروهای انقلاب اما مردم رشید ایران ثابت کردند که در هنگامه خطر برای نظام و کشور، متحد و هماهنگ هستند و روز به روز هم این انسجام بیشتر می‌شود و دشمن که منتظر بود با فراخوان‌هایش مردم به خیابان بیایند، نومیدتر شدند و با بمباران مراکز انتظامی داخل شهر نیز نتوانستند براندازان را به خیابان بکشند.

نتیجه‌گیری:

آمریکا اگرچه می‌تواند با ضربات ویرانگر و بمباران‌های سنگین، آسیب‌های سنگینی به ایران وارد کند، اما توانایی و اراده تحمل فشار روانی، تلفات انسانی مستمر، و هزینه‌های اقتصادی و سیاسی جنگ نامتقارن و طولانی در منطقه‌ای

مدیریت غذا و سوخت کافی برای چندین ماه، تمام تأثیرات احتمالی را مدیریت کرده است و مردم نیز علی‌رغم تبلیغات و جنگ روانی دشمن و التهابات روزهای اولیه، آرامش پیدا کرده‌اند خصوصاً که برخلاف روز اول جنگ که نرخ دلار بالا کشید، در روزهای بعدی نرخ ارز نیز کاهش یافت. تمام ارکان نظام خود را برای این روزهای سخت آماده کرده است و مردم هم به خوبی این را حس کرده‌اند.

۳. تاب‌آوری اجتماعی و روانی ایران: کشور ما از ساختار فرهنگی-اجتماعی عمیقی برخوردار است که برایدئولوژی مقاومت و هویت ملی استوار است. این ارزش‌ها، که در طول تاریخ و به‌ویژه پس از انقلاب اسلامی و دوران دفاع مقدس تقویت شده‌اند، باعث تاب‌آوری اجتماعی بالا در شرایط فشار می‌شوند. تجربه طولانی جنگ و تحریم، جامعه را برای تحمل بحران‌ها عادت داده و نوعی «مصونیت روانی» نسبی ایجاد کرده است. با این حال در نظر برخی تحلیلگران چالش‌هایی چون شکاف نسلی در درک ارزش‌های دفاع مقدس و نارضایتی اقتصادی ناشی از تورم و بیکاری، پایداری این انسجام را ممکن است در بلندمدت تهدید کند و اراده استقامت در بین لایه‌های مختلف جامعه یکنواخت

